

Skurups Folkhögskola
Allmänlinje 3
Läsåret 05/06

Jämförande studie av folkmord i vår tid

Namn: Therese Boy
Ämne: Historia
Handledare: Ingrid Alfe

Sammanfattning

Denna uppsats belyser och jämför folkmorden i Kambodja 1975-79 och Rwanda 1994, samt om det går att skilja på folkmord och folkmord.

Pol Pot som var den drivande kraften i Kambodja har över 1,5 miljoner människors liv på sitt samvete. Han hade en vision om att skapa ett klasslöst och slutet egalitärt bondesamhälle.

Alla människor som misstänktes tycka olikt honom fick betala ett högt pris, sitt liv.

Rwanda med sina två folkgrupper hutuer och tutsier hade byggt upp ett starkt hat mellan varandra. Det hela började då Rwanda blev en belgisk koloni och det enda sättet att få en bra kontroll, enligt belgarna, på folket var att med hjälp av högklassig rasism öka klyftan mellan de två folkgrupperna. 1994 blev drygt 1 miljon människor brutalt slaktade av machetes eller dyl. inom loppet av 100 dagar.

Jag har hämtat informationen till min uppsats från dokumentärer om folkmorden i Rwanda, tidningsartiklar och NE.

Innehållsförteckning

Sammanfattning

1 Inledning.....	3
2 Syfte	3
3 Frågeställning	3
4 Metod.....	3
4.1 Material	3
5. Rapport/Genomförande	4
5.1 Folkmord.....	4
5.2 Kambodja.....	4
5.2.1 Pol Pot	4
5.2.2 Samhällsomvälvningen 1975-79	4
5.2.3 En överlevandes berättelse	5
5.3 Rwanda	5
5.3.1 Rwanda före och under kolonitiden	5
5.3.2 Rwanda blir självständigt.....	6
5.3.3 1994- ett blodigt år i Rwandas historia	6
5.3.4 FN: s agerande.....	7
6 Slutsats/Diskussion.....	7

Källförteckning

Bilaga 1 Diagram över folk mord på 1900- talet

Bilaga 2 Kartor över Kambodja och Rwanda

1 Inledning

När jag hör ordet folkmord går mina tankar direkt till Adolf Hitler och Josef Stalin. De namnen finns etsade på näthinnan som två hemska män. Men de är dock inte de enda som bör nämnas med ordet folkmord. Idi Amin i Uganda, Pol Pot i Kambodja, Mao Tse Tung i Kina och händelserna i Rwanda är några av dem. Jag tänker fördjupa mig i Pol Pot i Kambodja 1975-79 och händelserna i Rwanda 1994.

Pol Pot som ville återgå till det gamla bondesamhället och röjde allt i sin väg och Rwanda där hutuerna slaktade över 1 000 000 människor inom loppet av 100 dagar.

2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att belysa händelserna i Kambodja och Rwanda och jämföra dessa två. Vad är det för likheter och skillnader. Vilka är orsakerna till händelserna. Jag valde dessa två länder för att de ligger ganska nära i tiden och att jag inte har så stor insikt i vad som egentligen hände där. Stalin och Hitler kan man hitta mängder av material om. Det är redan många som skrivit om dessa personer.

3 Frågeställning

Kan man skilja på folkmord och folkmord?

Vad är orsaken till folkmorden?

Finns det några likheter eller skillnader på folkmorden jag fördjupar mig i?

Hur kunde detta ske utan att omvärld reagerade/agerade?

4 Metod

Jag har tittat på två dokumentärer om Rwanda som tar upp folkmordet 1994. Jag har även läst tidningsartiklar som jag hittade på Internet/presstext. Uppslagsverket NE har varit till stor hjälp där en objektiv bild ges av historien både i Rwanda och Kambodja.

4.1 Material

Jag har använt mig av dokumentärprogram såsom UR och Historiska ögonblick, tidningsartiklar/rapporter från DN och TT, uppslagsböcker (främst NE) och vissa sidor på Internet.

5. Rapport/Genomförande

5.1 Folkmord

Den 11 december 1946 bekräftades folkmord¹ som ett brott enligt internationell rätt av FN:s generalförsamling som också året därpå antog en konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord. Man kan urskilja fyra olika typer av folkmord; *Folkmord på urbefolkningar*, *Folkmord på minoritetsgrupp* och de jag kommer att ta upp i mitt arbete *Politiska massmord (Kambodja)* och *Folkmord till följd av etnisk eller etnopolitiska konflikter (Rwanda)*.²

5.2 Kambodja

Kambodja var en fransk koloni från mitten på 1800- talet fram till 1954 då landet blev självständigt och vänsterblocket tog makten. Genom en kupp 1970 tog högersidan över med Sirik Matak och Lon Nol³ i spetsen. På uppmaning från den före detta kungen, som levde i exil i Kina, tog stora delar av landsortsbefolkningen avstånd från högersidan och anslöt sig till Röda Khmererna⁴ där Pol Pot var ledaren. Inbördeskrig utbröt och stora delar av Kambodjas förstördes. De kommunistiska styrkorna besegrade Lon Nol- regimen och intog Phnom Penh 1975.⁵

5.2.1 Pol Pot

Pol Pot⁶, som var mycket inspirerad av kulturrevolutionen i Kina, tog makten. Han startade partiet Demokratiska Kampuchea som var understött av Kina. Partiet upplevde att västerländskt inflytande förstörde landet. Man strävade efter ett slutet egalitært⁷ bondesamhälle. Man ville skapa det samhället som fanns innan kolonialtiden.⁸

5.2.2 Samhällsomvälvningen 1975-79

Det var en fruktansvärd tid den kambodjanska befolkningen hade framför sig. Pol Pot och hans anhängare tömde med våld städerna på folk och tvingade ut dem på landsbygden. Alla skulle bli jordbrukare. Skolor, affärer och sjukhus stängdes. Man avskaffade post, pengar och andra moderna institutioner. Pol Pot gjorde om vissa skolor till tortyrkammare. Alla politiska motståndare och utbildade människor torterades till döds för att de ansågs vara klassförrädare. Många av de människor som tvingats ut på landsbygden dog av svält eftersom de inte hade något att leva på.⁹ Drygt 1,5 miljon människor fick sätta livet till för Pol Pots idéer om att skapa ett bondesamhälle. 1979 invaderade vietnamesiska styrkor landet och de röda khmererna flydde in i djungeln.¹⁰

Pol Pot fortsatte att verka som de röda khmererna ledare fram till 1985 då han avgick formellt. Han satt dock praktiskt på den positionen fram till 1997 då hans hälsa försämrades

---

¹ Bilaga 1 diagrammet visar var och när det skett folkmord samt hur många som fick sätta livet till

² www.ne.se/folkmord 2006-04-23

³ Lon Nol (1913-85), kambodjansk militär och högerpolitiker. Lon var överbefälhavare och premiärminister under prins Norodom Sihanouk

⁴ kommunistisk gerillarörelse

⁵ www.ne.se/Kambodja/historia

⁶ Hette egentligen Saloth Sar

⁷ Egalitär betyder kännetecknad av eller inriktad på jämlikhet

⁸ www.ne.se 2006-04-23

⁹ www.taksvarkki.fi/kambodzha 2006-04-25

¹⁰ www.ne.se 2006-04-23

allvarligt. Han dog 1998. Sedan Pol Pots död har de röda khmererna blivit en marginell företeelse politiskt sett i Kambodja.¹¹

5.2.3 En överlevandes berättelse

I en artikel ur DN från 1991 berättar konstnären Vann Nath om tiden då Pol Pot och de röda khmererna hade makten. Han gick på konstskola i staden Battambang då han och hans familj blev avvisade till en liten by, kooperativ nr 5. Byborna försvann en efter en utan någon förklaring till arrestering. Den 30 december 1978 arresterades han utan någon anledning. De sa att om han tänkte efter borde han förstå. Förmodligen var det för att han var konstnär och räknades som intellektuell, men hans goda konstnärsegenskaper var också det som räddade hans liv. Efter en veckas förhör med elektrisk tortyr fördes han till det ökända fängelset/tortyranstalten Toul Sleng¹². Där placerades han i ett rum tillsammans med 53 andra fångar, där de satt fast med fötterna i stockar liggandes på rygg. Maten bestod av tre skedar tunn soppa på morgonen och det var samma meny på kvällen. Nästan varje dag dog någon av undernäring och de fick ligga kvar i rummet och forslades bort först på kvällen.

En dag kom de och frågade om han kunde måla ett porträtt av Pol Pot. Han meddelade att han var för svag och efter tre dagar började han att få lite bättre mat. Första försöket av att måla porträttet misslyckades och han anklagades då för att ha orena tankar. Faktum var att han var alldeles för undernärd och utmattad att han inte kunde fokusera. Han fick en chans till och den godkändes. Han målade ytterligare fem stora målningar av Pol Pot inom loppet av sju månader.¹³

Fångarna förflyttades alltid med förbundna ögon men under tiden han målade hade han sett många andra fångar bli torterade. Kvinnor som blev sexuellt utnyttjade och misshandlade, män som blev hängda upp och ner i vatten och mycket mer.¹⁴

Vann Nath lyckades fly när de vietnamesiska trupperna intog Phnom Penh. Han och sex andra var de enda överlevande av 20 000 fångar på Toul Sleng. Han återförenades med sin fru, som lyckats hålla sig vid liv, men deras barn hade svultit ihjäl eller dött av sjukdomar som svälten bidragit med.¹⁵

5.3 Rwanda

I Rwanda bor huvudsakligen två olika folkstammar. Den ena är Hutuer som mestadels arbetar med jordbruk. Den andra är Tutsier som huvudsakligen ägnar sig åt boskapsskötsel.¹⁶

5.3.1 Rwanda före och under kolonitiden

Man tror att det jordbrukande bantufolket, ursprunget till dagens hutuer, bosatte sig i Rwanda omkring 1000 e. Kr. och tutsierna började successivt invandra norrifrån från 1300- 1400-talet. Till en början styrdes landet av hutuerna men tutsierna tog snart över och blev den dominerande stammen. Tiden gick och tutsier och hutuer levde i symbios. Blandäktenskap var vanligt, tutsi övertog hutuernas språk och man antog samma traditioner och riter. Men tutsierna ansåg sig vara lite bättre än hutuerna.¹⁷

När den tyska koloniseringen inleddes (efter Berlinkonferensen 1884-85) fann européerna det land som kung Kigeri IV¹⁸ hade byggt upp som mer centraliserat och hierarkiskt än vad

---

¹¹ www.ne.se 2006-04-23

¹² Var tidigare en gymnasieskola

¹³ Tidningsartikel ur DN från 1991-11-28

¹⁴ ibid

¹⁵ ibid

¹⁶ www.ne.se/tutsier och www.ne.se/hutuer 2006-04-23

¹⁷ www.ne.se 2006-04-23

¹⁸ Kigeri tillhörde tutsifolket

européerna trodde. Genom att basera sin makt på ett indirekt styre över tutsihovet vidgade tyskarna klassklyftan mellan folkgrupperna och befäste därmed tutsiernas överhöghet. Under första världskriget¹⁹ fick Belgien ansvaret för Rwanda på mandat av Nationernas förbund.²⁰

Klassklyftan ökades ytterligare genom rasistiska metoder. Belgarna höjde tutsierna för de var slanka och ansågs smartare. Hutuerna var mer satta i kroppsbyggnaden. Belgarna gick t.o.m. runt och mätte armar, ben och huvud för att bekräfta vad de hade kommit på. Kolonialisterna behövde förmän till sina te- och bananplantager. Tutsierna utsågs till förmän och detta gjorde dem rika medan hutuerna tvingades slita under dem. Belgarna sa till tutsierna ”piska hutuerna annars piskar vi er”²¹

Från 1946 administrerade Belgien Rwanda som förvaltarshipsområde på uppdrag av FN. Under 1950-talet inleddes en modernisering av landet. Man förbjöd tvångsarbete och en jordreform inleddes trots stora protester från tutsier. Hutuerna krävde en del av makten och bildade hutupartiet.²²

5.3.2 Rwanda blir självständigt

1959 revolterade hutufolket och bröt tutsiväldet. Enligt vissa beräkningar dödades 20 000 tutsier, och 100 000 flydde landet. 1961 hade man en folkomröstning om kungadömet's existens. Det avskaffades och året därpå blev Rwanda självständigt. Hutuerna hade återigen makten men blev ständigt attackerade av tutsier som ville återta makten. Hutuerna höll tillbaka tutsierna. 1973 tog Juvénal Habyarimana makten genom en militärkupp och utsåg sig själv till president. Han startade det enda tillåtna partiet MRND²³ som omfattade alla rwandier oavsett etnisk tillhörighet.

1987 bildade tutsierna FPR²⁴ i Uganda, tre år senare invaderade organisationen Rwanda men hejdades av Rwandas armé. Gerillakrig, inrikespolitiska och ekonomiska problem gjorde att huturegimen var tvungen att förhandla. Flerpartisystem infördes och en samlingsregering skulle få stopp på inbördeskriget. 1993 slöts ett avtal att FPR skulle få ta plats i regeringen. FN bildade en internationell fredstyrka som kallades UNAMIR²⁵ som skulle bevaka att avtalet hölls. Kanadensaren och generalen Roméo Dallaire blev befälhavare över denna styrka. Regeringsombildningen förhalades av extrema hutunationalister som även startade en grov propagandakampanj i massmedia mot FPR och tutsier i största allmänhet. Bland de ledande extremisterna fanns högt uppsatta politiker, officerare och en del från presidentgardet. De delade ut vapen till hutumilisen,²⁶ kallas Interahamwe, och stora planer sattes igång för att rensa bort tutsierna.²⁷

5.3.3 1994- ett blodigt år i Rwandas historia

President Habyarimana pressades till att skriva på ett nytt avtal gällande att släppa in FPR in i regeringen. När han skulle flyga hem blev hans flygplan nerskjutet och alla ombord omkom. Vem som stod bakom attentatet är än idag oklart men presidentens död var en öppning för att iscensätta de noggrant planerade folkmordet på tutsier. Alla var tvungna att bära ID-brickor

---

¹⁹ Första världskriget var mellan 1914-18

²⁰ www.ne.se/Rwanda/historia 2006-04-23

²¹ Citerat från berättaren i programmet Historiska ögonblick/Rwanda

²² www.ne.se/Rwanda/historia 2006-04-23

²³ Mouvement révolutionnaire national pour le développement

²⁴ Front patriotique Rwandaise

²⁵ United Nations Assistance Mission to Rwanda

²⁶ Milis är en militär organisation som innefattar civilbefolkning med en kort militär utbildning. Ungefär som hemvärdet.

²⁷ www.ne.se/Rwanda/historia 2006-04-23

där information gavs om vilket folk de tillhörde. På så sätt kunde offren lätt sällas ut och dödas av regeringens armé och Interahamwe.²⁸

Samtidigt värdade Dallaire till FN:s säkerhetsråd om att få 5000 man till för att upprätthålla freden. Han nekades detta. Han skickade flera fax och var och ett var mer desperat än det förra. En del av nationerna i säkerhetsrådet var villiga att sända ner fler soldater men USA och Storbritannien var emot. Det skickades ner 2500 soldater. Många tror att säkerhetsrådets agerande och ständigt nekande till mer resurser har att göra med att det var en del FN soldater som dödas i Somalia en tid innan händelserna i Rwanda.²⁹ . Man samlade så många tutsier som möjligt inklusive FPR på stadion i Kigali ³⁰ för att på bästa sätt skydda dem från hutuerna. På stadion fanns det varken vatten, mat eller medicin så sjukdomar spred sig snabbt

Eftersom hutuerna inte ville ha FN på plats dödades ett antal belgiska FN soldater så att FN skulle dra tillbaka sina styrkor. Mycket riktigt så drogs stora delar av UNAMIR: s styrka ut ur Rwanda och skickades hem. Kvar fanns Dallaire med en liten styrka på drygt 400 man. FPR tar sig ut från stadion och kan börja slå tillbaka mot hutuerna.³¹

På radion uppmanades hutuerna att de måste utrota kackerlackorna (tutsierna) och att man inte skulle vara lika barmhärtiga nu som 1959. Alla skulle dö, alla barn och gravida också. Hutuerna gick från by till by och slaktade alla tutsier de stötte på. Det vanligaste mordvapnet var machetes och de tutsier som hade några pengar kunde köpa sig en skonsammare död genom att bli skjutna för en standardsumma på 32\$. Efter 21 dagar hade över 200 000 människor blivit slaktade.³²

USA ville först inte erkänna händelserna som folkmord utan inbördeskrig och då har man ingen skyldighet att ingripa men de ändrade uppfattning efter det att Rwanda uppmärksammats i massmedia. FN:s säkerhetsråd startade då en ny styrka som kallades UNAMIR 2. Det dröjde dock innan den kom på plats. Under tiden i Rwanda hade FPR börjat få övertaget i striderna och den 4 juli 1994 intog de Kigali och hutuerna flydde över landsgränsen. UNAMIR-2 kom inte förrän tre dagar efter det att FPR hade intagit Kigali.³³

5.3.4 FN: s agerande

Efter folkmordet i Rwanda ifrågasattes FN: s agerande av många. I programserien Ramp förklarade Ingvar Carlsson³⁴ FN: s säkerhetsråds handlande. De ansåg att man redan hade satsat tillräckligt i Rwanda och händelsen i Somalia som bidrog till att några FN soldater miste sina liv. Den största anledningen var att Rwanda var ett fattigt land och inte hade olja.³⁵

---

²⁸ TV programmet Historiska ögonblick/Rwanda

²⁹ ibid

³⁰ Rwandas huvudstad

³¹ TV programmet Historiska ögonblick/Rwanda

³² ibid

³³ Hämtat ur tv programmet Historiska ögonblick Rwanda

³⁴ F d svensk statsminister 1986-91 och 1994 chef för FN: s oberoende Rwandakommission

³⁵ Hämtat ur tv programmet Ramp om historia.

6 Slutsats/Diskussion

Det går att skilja på folkmord och folk mord. Inte att något är hemskare än något annat men bakomliggande orsaker skiljer sig. Folkmordet i Kambodja räknas in under *politiskt folkmord* till skillnad från Rwanda som går under *Folkmord till följd av etnisk eller etnopolitiska konflikter*. Bådaddera kostade flera miljoner människors liv. Likheter mellan dessa två är att de hade samma syfte. Syftet med de välplanerade aktionerna var att systematiskt utrensa en viss typ av människor.

Orsaken till folkmordet i Kambodja var att Pol Pot hade idéer om och planer på att skapa ett slutet bondesamhälle, som det varit för flera hundra år sedan. För att nå sitt mål var han tvungen att eliminera potentiella hot såsom människor med utbildning och de som tillhörde en högre klass. De skulle aldrig acceptera tanken på ett klasslöst samhälle. Även de med en annorlunda åsikt än honom själv räknades in som potentiella hot.

Orsaken i Rwanda är att det växte fram ett starkt hat mellan hutuer och tutsier under kolonialtiden. Det var pga. de rasistiska metoder som tyskarna och belgarna använde för att kunna kontrollera folket i Rwanda.

På 70- talet var inte kommunikationen för massmedia så utvecklad som den var 1994 eller för all del idag. Därför var det möjligt för Pol Pot att stänga Kambodja för omvärlden. Folk fick veta mycket lite om vad som hände där.

I Rwanda tryckte General Dallaire på med information via fax till FN:s säkerhetsråd om vad som höll på att hända. Han nekades gång på gång till att få ingripa, men efter massmedias dagliga rapportering från Rwanda till omvärlden blev FN: s säkerhetsråd till slut starkt ifrågasatta av folket. Först då agerade de.

I utredningen av FN: s agerande kom man fram till att man de inte tyckte att Rwanda var så viktigt land att ingripa i. Den främsta orsaken var Rwandas avsaknad av olja.

Jag känner att jag fått en djup insikt i vad som hände i Kambodja och Rwanda. Det var ett väldigt jobbigt ämne att skriva om men också mycket intressant.

Källförteckning

Leijonhufvud, Göran: "Han överlevde tortyrlägrer", Dagens Nyheter 1991-11-28 sida A09
(www.presstext.se/online/display.php?set=S1&xid=DN199111280039 2006-04-23)

Simons,Lewis M.: "Folkmord- hur bevisar man det? ", National Geographic svensk edition
nr 1/ 2006 sidorna 86-93

Tv program:

Kunskapskanalen den 3 januari 2006, Historiska ögonblick del 24 *FN:s siste man i Rwanda*
AV-nr: 41769tv24 , 2005

Kunskapskanalen den 25 januari 2006, Ramp om historia del 3 *Rwanda*
AV- K41421tv 3nr, 2003

Internet

www.ne.se/kambodja 2006-04-23

www.ne.se/rwanda 2006-04-23

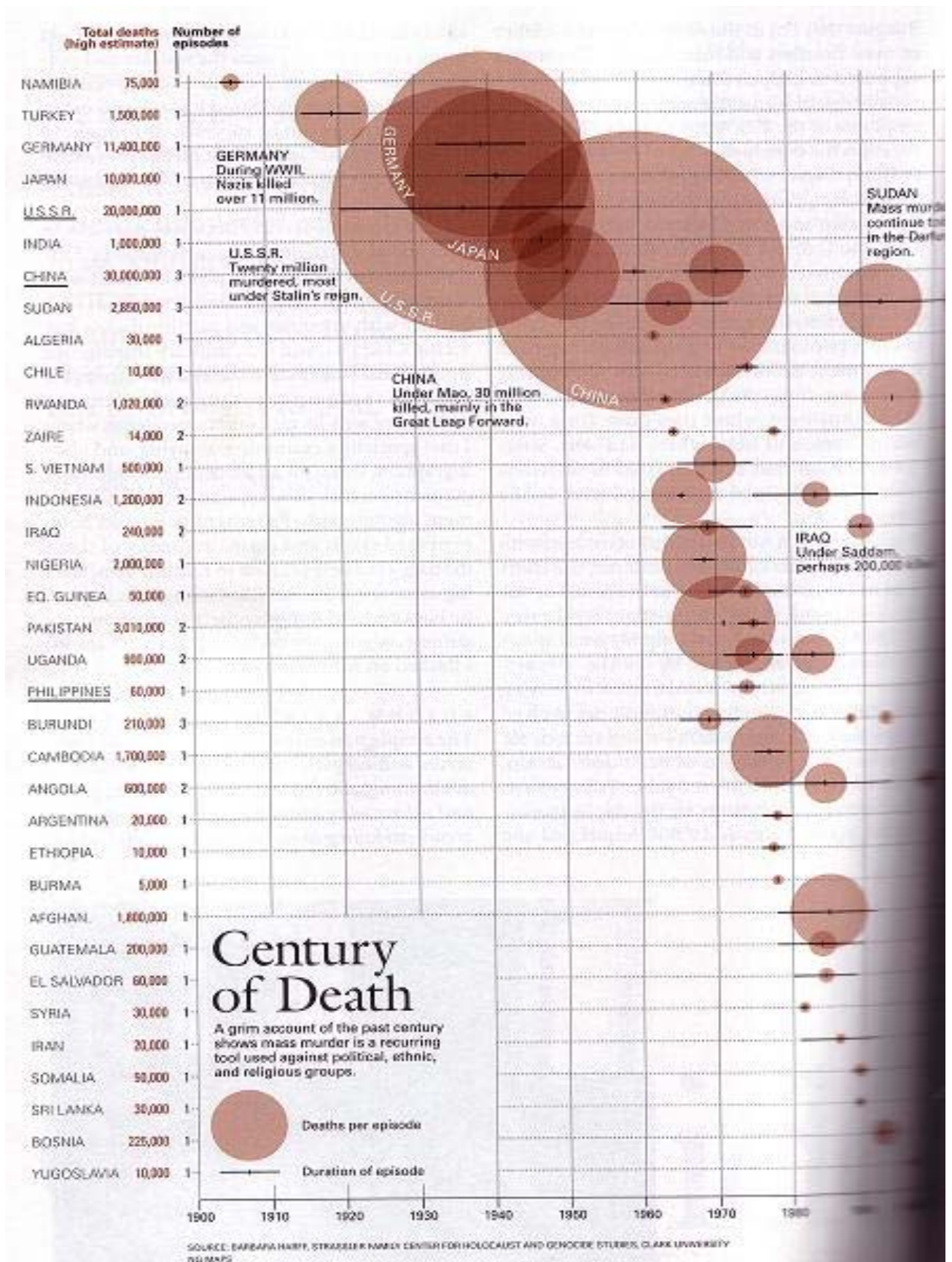
[www.ne.se/pol pot](http://www.ne.se/pol_pot) 2006-04-23

www.ne.se/milis 2006-04-23

www.taksvarkki.fi/kambodhaza/routsi/kambodhaza/historia 2006-04-26

www.sida.se/länder 2006-04-28

Bilaga 1 Diagram över folkmord på 1900- talet

Bilaga 2

Kartor över Kambodja och Rwanda som jag hämtat från sida.se Den förstnämnda är bilden högst upp och Rwanda är den bilden under

